

Ķirurgs Oto Helmūts Roberts fon Holbeks: asinspārļiešana un topogrāfiskā anatomija

Arnīs Vīksna

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs, Latvija

Ievads. Paulam Stradiņam veltītajā biogrāfiskajā literatūrā (1961, 1996) norādīts, ka 1921. gadā viņš kopā ar N. Jelanski un S. Geinacu pirmie Krievijā ieguvuši asins standartserumus. Savukārt O. Gavrilovs monogrāfijā par asinspārļiešanas vēsturi (1968) par pirmatklājēju nosauc V. Šamovu 1919. gadā, kam standartserumu iegūšanā turpmāk palīdzējuši J. Petrovs un N. Jelanskis (P. Stradiņš netiek minēts). Pirmās trīs asinsgrupas 1901. gadā atklāja austriešu imunologs K. Landšteiners, bet ceturto – pāris gadus vēlāk viņa sekotāji. Grupu saderību asinspārļiešanā sāka izmantot 1907. gadā, bet Pirmā pasaules kara laikā asinspārļiešanu liela asins zuduma gadījumā lietoja angļu, franču un vācu armijā. Krievijas armijā asinspārļiešanu galvenajā pārsiešanas punktā pirmais 1914. gadā ieteica Oto Helmūts Roberts fon Holbeks (*Otto Hellmut Robert von Hohlbeck*).

Darba mērķis, materiāls un metodes. Noskaidrot O. fon Holbeka biogrāfiskos datus, kā arī iemeslu, kālab noraidīta viņa kandidatūra darbam LU Medicīnas fakultātē. Par avotiem izmantoti LVVA un Igaunijas VVA dokumenti, O. fon Holbeka publikācijas un vācbaltiešu biogrāfiskā literatūra. Izmantota vēsturiski pētnieciskā un kritiskā metode.

Rezultāti. Oto Helmūts Roberts fon Holbeks dzimis 1871. gada 17. jūnijā Vjatkas guberņā Votkinskas rūpnīcas ārsta ģimenē, 1895. gadā beidzis Tērbatas Universitāti, gadu strādājis Rīgā par brīvprātīgo un kuģa ārstu, no 1897. līdz 1899. gadam bijis Ādolda fon Bergmaņa asistents Rīgas pilsētas (1.) slimnīcā, tad Krievijas Sarkanā Krusta ārsts Transvalā angļu-būru karā, pēc kura pilnveidojis zināšanas Vācijā, Šveicē un Francijā. No 1902. līdz 1904. gadam bijis Obuhova slimnīcas un Aleksandra hospitāļa ārsts Pēterburgā, tad Imperatores Marijas vienības vecākais ārsts krievu-japāņu karā, no 1906. gada profesora V. Cēges fon Manteifela asistents Tērbatas Universitātē, 1911. gadā aizstāvējis *Dr. med. disertāciju* "Par galvaskausa ievainojumiem kara laukā. Vērojumi krievu-japāņu karā" (670 lpp.), 1912. gadā ievēlēts par privātdocentu.

Pirmā pasaules kara laikā O. fon Holbeks dienēja Krievijas armijā Ziemeļrietumu frontē un palīdzēja N. Burdenko pētījumos par indīgajām kaujas gāzēm un to izraisītajiem bojājumiem. No 1918. līdz 1920. gadam O. fon Holbeks bija Baltijas landesvēra vecākais ārsts. Divreiz – 1920. gada aprīlī un oktobrī – O. fon Holbeks tika ievēlēts par jaunizveidotās LU (LA) Medicīnas fakultātes operatīvās ķirurģijas un topogrāfiskās anatomijas mācībspēku, taču abas reizes viņa kandidatūru noraidīja augstskolas Organizācijas padome, savukārt uzrunātie latviešu ķirurgi atteicās. Mācību priekšmets tika aizvīdēts 1924. gadā, kad no Krievijas ieradās privātdocents V. Trofimovs (dzimis Augšpilī, Abrenes novadā Latgalē), bet 1931. gadā to pārņēma A. Bieziņš. O. fon Holbeks pārcēlās uz Vāciju, strādāja Berlīnē, no 1945. gada dzīvoja Baireitā, miris 1953. gada 22. jūnijā Minhenē.

Secinājumi. Oto Helmūts Roberts fon Holbeks bija spējīgs zinātnieks, kas Latvijas Universitātē neguva pienācīgu novērtējumu politisku un nacionālu motīvu dēļ.